

Musím se omluvit za ty zásahy do textu – že do těch úprav příliš promítám své ego s malým respektem k původnímu textu a protlačuji svojí vizi, tedy jak bych to asi psal já. Na druhou stranu to může Emě naznačit, jak původní text vnímá čtenář s nutkavým sklonem k systematizaci ☺. Nakonec, Ema si z toho sama vezme co uzná za vhodné a snad se na mě nebude zlobit.

Alternativní název:

Porodní asistence - staronová profese a proměny moci na poli porodnictví

Abstrakt:

Porodnictví, původně ženské povolání, prošlo v historii významnými změnami, které jej transformovalo v medicínský obor, svým duchem tedy v mužskou profesi. Dnes ženy získávají ztracené území zpět a to z pozice feminizované profese, která si svůj status teprve buduje. Nutně se stává konkurencí klasické medicíny, a proto dochází na poli porodnictví k mocenskému konfliktu, jenž má i genderový podtext. Současné změny v porodnictví lze vnímat také jako odraz změn měnícího se postavení lékařství v dnešní společnosti.

Úvod:

▼ Mocenské postavení lékařství je tématem významné diskuze v oblasti sociálních studií medicíny. Silící pozice nelékařských povolání v oblasti zdravotní péče mohou svědčit - vedle dalších významných faktorů - i o slábnoucí pozici lékařství. Mým cílem je tuto debatu stručně představit a diskutovat tak i širší kontext, do kterého současné změny v českém porodnictví zapadají. Nejvýraznější změny českého porodnictví se však podle mého názoru týkají povolání porodních asistentek. Právě porodní asistence a jeho pozice v českém porodnictví mě budou v tomto příspěvku zajímat nejvíce. Pokusím se zde nastínit některé zajímavé okolnosti spjaté s "obnovou této profese".

V posledních několika letech se v České republice dostává do veřejného diskurzu téma porodu a s tím související téma stavu a možností českého porodnictví. Můžeme si položit otázku, proč tomu tak je, proč se dnešní česká společnost zajímá o způsob, jak rodit, aniž by kdy předtím bylo toto téma problematizováno. Svůj podíl na rostoucím zájmu o způsob porodu může nést i nízká porodnost, která byla pro českou populaci charakteristická zejména v druhé polovině 90.let (např. Rabušic 2001), ale která se v posledních cca 2 letech začíná mírně zvyšovat. Spolu s odkladem narození prvních dětí někteří demografové (např. Tomáš

Odstraněno: Silící pozice nelékařských povolání v oblasti zdravotní péče mohou ale svědčit - vedle dalších významných faktorů - i o slábnoucí pozici lékařství

Odstraněno: Právě m

Komentář [JS1]: Jaké jsou další faktory?

Komentář [JS2]: Přesunutý odstavec

Komentář [JS3]: Mnohokrát se objevuje slovo „téma“ a „porod“

Odstraněno: převládala v

Odstraněno: české

Odstraněno: a

Komentář [JS4]: Bylo by lepší to napsat přesněji. Takto to dělá dojem, že nízká porodnost byla problémem jen ve druhé polovině 90. let. Odkaz na Rabušice bych umístil až nakonec věty.

Odstraněno: e

Frejka, dle Rabušic 2001: 210) předpokládají, že mnohé páry plánují menší počet dětí. Pak se ovšem rození stává v životě mnoha žen a mužů jedinečnou událostí. Matky a otcové mají proto rostoucí zájem na tom, aby porod byl co nejlépe prožitým zážitkem.

Demografická situace je výsledkem širších společenských změn, ke kterým v ČR v 90. letech 20. století dochází. Tyto společenské změny rovněž podmiňují sílici snahy rodičů prožít porod svého dítěte podle svých představ a ne podle představ poskytovatelů porodnické péče. V oblasti porodnictví hraje roli zejména rozvoj občanské společnosti a s tím související rozvoj zájmových a spotřebitelských skupin, popřípadě sílici ženské hnutí. Tyto iniciativy lze úhrnně označit za hnutí alternativního porodu (Hašková 2001: 41-43). Na počátku 21. století dosahuje toto hnutí významné proměny českého porodnictví.

Komentář [JS5]: Věta by se měla přeformulovat, odkaz by měl být raději přímo na Frejku.

Odstraněno: porození často jediného dítěte

Odstraněno: Není tudíž divu, že m

Komentář [JS6]: Myslím, že by vysvětlení mohlo být doplněno ještě odkazem na teorie, které hovoří o obecné proměně přístupu k životu a k prožívání v postmoderní společnosti. Mám na mysli např. Lipovetskyho. Zřejmě jsou i nutné určité dispozice habitu, nejen „strukturální“ podmínky (nízká porodnost). Mělo by to být lépe propojeno s následujícím odstavcem.

Odstraněno: jedinečným a

Odstraněno: Zmíněná d

Odstraněno: pochopitelně

Komentář [JS7]: Myslím, že je vhodné vyhýbat se termínům jako „není divu“, „pochopitelně“ „je samozřejmé“

Odstraněno: (

Komentář [JS8]: V jakém smyslu tyto změny podminili snahy rodičů prožít porod jako jedinečnou událost?

Odstraněno:)

Naformátováno: Písmo: Kurzíva

Odstraněno: (v ČR v podobě iniciativ za zrovnoprávnění žen a mužů, dále např. mateřská centra atd.; Hašková 2001: 41)

Komentář [JS9]: Je třeba lépe vysvětlit, v jakém smyslu toto hnutí podnítilo proměny českého porodnictví – a nebo větu škrtnout.

Profesní spory mezi genderově odlišnými povoláními

Moderní porodnictví bylo (a někde stále je) doménou především lékařů gynekologů – porodníků. Vedle těchto odborníků však usiluje o pozici “profese” v oblasti porodnictví i další obor – porodní asistence. Porodní asistentky se snaží dosáhnout profesní autonomie, která by jim garantovala právo na nezávislou praxi, a která by se opírala o celoživotní či univerzitní vzdělání.

Za výchozí úhel pohledu jsem zvolila genderovou perspektivu. Porod představuje výsadní záležitost ženské fyziologie a genderová analýza porodu a porodnictví se zdá této problematice vyhovovat nejvíce. Centrální pozornost se v genderové perspektivě soustředí mimo jiné jednak na 1) *profesní spor mezi porodními asistentkami (dříve porodními bábami) a lékaři–porodníky; a také na 2) na spokojenost žen s porodní péčí, přičemž často si sociálně vědní výzkumníci kladou zásadní otázku “co rodící ženy chtějí?” (např. Lazarus 1994; DeVries, Salvesen, Wieggers, Williams 2001).*

Komentář [JS10]: Přesunul jsem nadpis nahoru

Komentář [JS11]: Kde?

Komentář [JS12]: Kolik jich je? Měla by tu být nějaká čísla, která potvrzují, že v oboru skutečně dominují muži. Nebo pokud v něm dříve dominovali, tak opět zmínit čísla a vysvětlit, že i přes změnu v poměru mužů a žen se stále jedná o mužský obor svým duchem.

Odstraněno: Silici pozice nelékařských povolání v oblasti zdravotní péče mohou ale svědčit - vedle dalších významných faktorů - i o slabnoucí pozici lékařství. Právě mocenské postavení lékařství je tématem významné diskuze v oblasti sociálních studií medicíny. Mým cílem je tuto debatu stručně představit a diskutovat tak i širší kontext, do kterého současně změny v českém porodnictví zapadají. Nejvýraznější změny českého porodnictví se však podle mého názoru týkají povolání porodních asistentek. Právě porodní asistence a jeho pozice v českém porodnictví mě budou v tomto příspěvku zajímat nejvíce. Pokusím se zde nastínit některé zajímavé okolnosti spjaté s “obnovou této profese”.

Odstraněno: přítom

Komentář [JS13]: Obhájení přístupu je problematické. Vysvětlím ústně.

Odstraněno: Porodnictví je z hlediska genderu velmi zajímavou a rovněž velmi vděčnou tematikou mnoha sociálně vědních a historických studií.

Odstraněno: ,

Komentář [JS14]: Na co ještě dalšího se soustředí? Bude spokojenost s porodní péčí v textu dále rozebírána?

Odstraněno: (

Odstraněno:)

Odstraněno: (tj. jakou péčí)

Genderový spor mezi porodními asistentkami a porodníky - lékaři se týká především toho, kdo bude mít rozhodující kompetence a vliv v oblasti vedení porodu¹. Tradičně se kolem této životní události konstituoval ryze "ženský svět", do kterého neměli muži přístup a byl pro ně opředen tajemstvím (Doležal 2001:27). V tomto "ženském světě" náležela kontrola nad porodním procesem plně porodním bábám. Se vznikem moderního porodnictví dochází ke změně a ústřední role se ujímají lékaři – porodníci. Začíná se mluvit o dominanci medicínských expertů v této oblasti (Wertz, Wertz 1989, Hunt, Symonds 1995). a těmito učenci byli převážně muži. V průběhu času dochází zároveň k redefinici profese porodních bab. U nás byla profese porodní asistentky zrušena roku 1963 a nahrazena povoláním tzv. ženské sestry (Mrzlíková- Susová 2004: 11n2). Tím se změnila i pracovní náplň a status tohoto zaměstnání. Ve vztahu k lékařské pozici představovala ženská sestra tzv. "závislého poskytovatele péče" - pomocníci lékaře (Hašková 2001:37; Hartley 1999: 88). Přibližně od 90.let však dochází k revitalizaci "babictví"¹ respektive porodní asistence a opět se v tomto profesním sporu ožívuje zásadní otázka, kdo má moc rozhodovat, kde a jak se porod bude odehrávat.

Odstraněno: Rostoucí obecný zájem o otázky týkající se porodu představuje i pro mě hlavní důvod, proč jsem se rozhodla přednést na Antropologickém sympoziu příspěvek věnovaný právě oblasti porodnictví. Dle mého názoru představuje oblast porodu vysoce aktuální problematiku, která si zaslouží i pozornost sociálních věd. A to nejen proto, že oblast porodnictví vystupuje jako "mikrosvět", který reflektuje širší společenské změny, ale prostě i proto, že porod je nutnou součástí každé společnosti a intimní oblastí v životě zásadní většiny populace. ¶ *Profesní spory mezi genderově odlišnými povoláními* ¶

Odstraněno: Mezi nejslavnější díla věnovaná této problematice patří například "Brough to Bed: Childbearing in America, 1750-1950", kterou napsala Judith Walzer Leavitt (1987, cit. dle Hašková 2001: 13) a dále kniha "The Captured Womb: A History of the Medical Care of Pregnant Women", jejíž autorkou je Ann Oakley (1984, cit. dle Miles 1991). V českém kontextu se historii porodnictví zabýval například profesor Doležal (2001) a stručný přehled podala i H.Hašková (2001: 13-14). Mezi další autory, kteří se tímto tématem zabývali, patří Wertzovi (1989), Benoit (1991), Hunt a Symonds (1995) či Sandall (1995) atd.¶
Stručná historie tohoto sporu je asi následovná.

Odstraněno: Nutno podotknout, že

Odstraněno: V českém kontextu

Odstraněno: ve starém smyslu

Odstraněno: "

Odstraněno: "

Komentář [JS15]: To je termín, který se používá?

Odstraněno: "

Odstraněno: či

Odstraněno:

Odstraněno: - popř. jaká profese –

¹ Mezi nejslavnější díla věnovaná této problematice patří například "Brough to Bed: Childbearing in America, 1750-1950", kterou napsala Judith Walzer Leavitt (1987, cit. dle Hašková 2001: 13) a dále kniha "The Captured Womb: A History of the Medical Care of Pregnant Women", jejíž autorkou je Ann Oakley (1984, cit. dle Miles 1991). V českém kontextu se historii porodnictví zabýval například profesor Doležal (2001) a stručný přehled podala i H.Hašková (2001: 13-14). Mezi další autory, kteří se tímto tématem zabývali, patří Wertzovi (1989), Benoit (1991), Hunt a Symonds (1995) či Sandall (1995) atd.

Vztah mezi povoláním porodní asistentky a povoláním porodníka byl od 70.let 20.století podrobován analýze feministických sociologů. Amitai Etzioni (1969, cit. dle Hunt, Symonds 1995: 19) jako první upozornil na vztah mezi sociálním statusem povolání a jeho genderovým zastoupením. Začala se uplatňovat klasifikace na profese a semiprofese. Zatímco semiprofese představují zaměstnání, v kterém dominují ženy, profese jsou maskulinizovaným povoláním. Jak upozorňuje Hearn, podstatné je, že semiprofese díky svým charakteristickým atributům - emocionalita, vizibilita, psychická i fyzická blízkost ke klientům - pomáhají maskulinizovaným profesím získat vyšší sociální status tím, že "absorbují emoce". Profese pak operují s atributy vyššího sociálního statusu, jako je objektivita či emocionální neutralita (Hunt, Symonds 1995: 19- 21).

Další významnou teorii, která upozorňovala na podrobení žen v oblasti zdravotní péče a medicíny a snažila se ho vysvětlit, je *closure theory* (např. Riska, Wegar 1993; Witz 1992). Podle této teorie jsou "zaměstnání týkající se zdraví viděna jako sféry exkluze a uzurpace, ve kterých hlavní kritérium exkluze představuje gender" (Coburn, Willis 2000: 386).

Diskuze o mocenské pozici lékařství

Lékařství se v polovině 20. století ocitlo na společenském vrcholu. Mělo moc a prestiž a představovalo kulturní a sociální autoritu. Zároveň disponovalo výraznou vědeckou autonomií. O mocenském úpadku medicíny se na poli sociálních věd začíná hovořit přibližně od 80.let 20. století. Právě v této době se objevuje množství obsáhlých studií, které tento proces dokumentují. Jejich závěry však nebyly jednotné. Mnozí z vědců tvrdili, že v 2.polovině 20.století došlo k oslabení mocenského postavení medicíny ve srovnání s první polovinou století. Jejich oponenti naopak zastávali názor, že lékařství sice muselo čelit mnoha významným hrozbám, ale vyrovnalo se s nimi a dominantní postavení ve společnosti si udrželo (Coburn, Willis 2000: 379 -384).

Odstraněno: ženské sestry či

Odstraněno: Následná klasifikace na *profese* a *semiprofese* uplatňovala genderové hledisko.

Odstraněno: daného

Komentář [JS16]: Chybí odkaz

Odstraněno: (

Odstraněno: k pacientům)

Komentář [JS17]: Myslím, že by bylo vhodné pokusit se o podrobnější vysvětlení. Proč jsou v naší společnosti více oceňována povolání spojená s objektivitou a emocionální neutralitou? Taky by možná bylo vhodné ilustrovat tyto teze „tvrdými“ daty. U nás lze dohledat statistiky společenské prestiže povolání a jejich gender struktury.

Odstraněno: á

Odstraněno: e

Komentář [JS18]: Chybí podrobnější vysvětlení. Nebo by stačilo dát tento stručný odstavec do poznámky pod čarou, ale výstižněji formulovaný.

Odstraněno: Na tomto místě je vhodné připomenout, jaká byla společenská pozice lékařství ve 20. století, a nastinit tak širší souvislosti.

Komentář [JS19]: Proč? Jaký byl rozdíl mezi rokem 1850 a 1950?

Odstraněno: ¶

Odstraněno: z různých zemí západní Evropy,

Komentář [JS20]: Odkazy

Odstraněno: Z

Odstraněno: těchto studií

Komentář [JS21]: Chybí podrobnější argumentace. V jakém smyslu pozbylo lékařství svoji mocenskou pozici? Asi by bylo vhodné argumenty obou táborů představit trochu podrobněji a debatu zhodnotit už na tomto místě, ne až v závěru textu.

Odstraněno: Jak podotýká Coburn a Willis (2000:383), samotnou debatu o mocenském postavení medicíny vyvolali neomarxisti Navarro (1976) a McKinlay a Arches (1985; cit. dle Coburn a Willis 2000:383). Debata se následně rozvinula mezi těmi, kteří tvrdili, že moc lékařství upadá a mezi těmi, kteří tvrdili, že pouze změnila formu nebo charakter. V této souvislosti také mnoho vědců upozorňuje, že ... [1]

Nová historie: revitalizace porodní asistence

Hnutí porodních asistentek² za profesní autonomii je orientováno na získání kompetencí a zodpovědnosti. Asistentky usilují o to, aby mohly vést *samostatně* bez dozoru lékařů normální (ne patologické) porody. Za jejich výrazný úspěch lze v tomto ohledu považovat schválení zákona 96/2004 Sb. o nelékařských zdravotnických povoláních. Porodní asistentky také kladou důraz na péči o ženu, které chtějí poskytnout co nejindividualizovanější péči, fyzickou a především psychickou podporu v průběhu porodu, v kontrastu k osobnělé, rutinizované medicínské péči. Přiklání se spíše k přirozeným porodům, přičemž významnou roli zde hraje intuice a intuitivní vědění. Kritizují velkou míru medicínských často zbytečných zásahů do přirozeného průběhu porodu. To, že se porodní asistentky orientují na ženu, stojí v protikladu k primární orientaci porodníků na výsledek porodu – tj. narození zdravého plodu. Spolu s dalšími zájmovými skupinami usilují porodní asistentky o “humanizaci porodů” v porodnicích, například za odstranění rutinizované porodní péče. Popřípadě bojují za další alternativy, které by vyhovovaly i ženám, jimž nelze nabídnout standardní porodní péči.

Práce porodní asistence má ale dvojitou tvář. Existují zde dva soupeřící modely, přičemž v obou je porodní asistentka klíčovým poskytovatelem péče. V ideálně typické podobě je to jednak tzv. “medicínský model porodu” opírající se o moderní vědu a racionalitu. Ten je primárně zaměřený na objektivní redukci rizik při porodu. V něm porodní asistentka plní během porodního procesu většinu úkonů. Lékař je často přítomen až na samotný závěr porodu. Protilehlým pólem je tzv. “sociální model porodu”, jak ho nazývá van Teijlingen (2005). V něm jsou výhradními poskytovatelkami péče porodní asistentky, důraz je kladen zejména na individualitu rodící ženy, na intuici a emocionalitu. Alternativním věděním je zde právě “intuitivní vědění” (Davis-Floyd, Davis 1997: 315-349). Porodní asistentka zde funguje jako jakýsi průvodce.

Komentář [JS22]: Ad poznámka pod čarou: myslím, že by to chtělo malinko víc rozvést

Odstraněno: Přibližně od konce 90. let lze v ČR zaznamenat v souvislosti s hnutím alternativní porodu rovněž úsilí o profesní autonomii porodních asistentek. Tento fakt lze vnímat v kontextu celého českého porodnického systému jako ohrožení či dokonce konec hegemonního postavení lékařů. Slábnoucí pozice medicíny pod vlivem hnutí “babičtví” zaznamenali v anglosaském prostoru i Coburn a Willis (2000: 387).¶

Odstraněno: Tyto porodní a

Komentář [JS23]: To slovíčko jsme tam přidal, protože jsem zastáncem rádobí objektivní nehodnotící (ale ne bezhodnotové) sociologie ☺

Odstraněno: fyziologické,

Odstraněno: a

Odstraněno: (

Odstraněno: vůči

Odstraněno:)

Odstraněno: i

Komentář [JS24]: Nevím, co přesně si mám představit pod pojmem přirozený porod a v čem všem se liší od porodu v nemocnicích. Jen mlhavě tuším. V poznámce pod čarou by to mohlo být stručně vysvětleno. Také moc nechápu, co je to intuitivní vědění a jak se uplatňuje při porodech. Není to v tomto případě pojmová náhražka-zkratka za něco jiného?

Odstraněno: (kritika iatrogenních efektů)

Odstraněno: Místo toho kladou spíše důraz na intuici a na psychickou pohodu ženy.

Komentář [JS25]: Co je to za ženy? Pro Neznalky by bylo lepší, kdyby to bylo vysvětleno-třeba v poznámce pod čarou.

Odstraněno: “extrémním ženám”, tedy

Odstraněno: kterým

Odstraněno: atd

Komentář [JS26]: To je právě ta část asistentek, které o proměnu statusu oboru neusilují?

Komentář [JS27]: Jak už jsem psal, mělo by to být vysvětleno výše.

² Je nutné dodat, že toto úsilí o profesní autonomii se rozhodně netýká všech porodních asistentek.

Porodní asistence a společnost vědění

V procesu profesionalizace se povolání porodní asistentky institucionalizovalo jako autonomní profese a získává postupně vyšší status a moc. V průběhu tohoto procesu dochází k novému vyjednávání hranic se sousedícími profesemi a rozšiřování prostoru působnosti porodních asistentek (Larkin 1983, Sandall, Bourgeault et al 2001: 118). Abott poukazuje na roli expertního vědění při získávání statusu profese. Tvrdí, že "aby profese byla úspěšná na trhu práce, musí ovládat určité množství znalostí a umět ho také aplikovat" (1988: cit.dle Sandall, Bourgeault et al 2001: 118).

- Odstraněno: rámci
- Odstraněno: zraje
- Odstraněno: tak
- Odstraněno: Právě v
- Odstraněno: (1988; cit.dle Sandall, Bourgeault et al 2001: 118)

S procesem profesionalizace proto bezprostředně souvisí i úsilí porodních asistentek o dosažení možnosti univerzitního vzdělání. Jak tvrdí Benoit, Davis-Floyd, van Teijlingen, Sandall a Miller (2001:140), pokud má být nějaká profese v západních technokratických společnostech úspěšná a má zastávat vyšší status, musí zahrnovat vyšší vzdělání. A právě univerzitní vzdělání je nezbytným předpokladem pro "vyrovnání" pozic s porodnictvím jako oborem, který porodní asistenci konkuruje. Trend směrem k univerzitnímu vzdělání je v oblasti porodní asistence velmi výrazný a probíhá v mnoha zemích Evropy a Severní Ameriky (např. Velká Británie, USA; Benoit, Davis-Floyd, van Teijlingen, Sandall, Miller 2001:150-159).

- Odstraněno: při vedení fyziologických porodů
- Odstraněno: lze ho vysledovat

Na českých vysokých školách byl první bakalářský studijní program v oboru "porodní asistentka" akreditován v roce 2001 na Masarykově univerzitě v Brně a na ÚTPO Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Následovaly podobné studijní programy na dalších vysokých školách. V roce 2005 je obor porodní asistence akreditován na deseti českých vysokých školách.

Vznik či posílení nové profese porodních asistentek lze také podle mého názoru dobře uchopit pomocí konceptu *společnosti vědění*, jehož zakladatelem je P. Drucker, a jímž lze popsat hlavní rysy dnešní moderní společnosti. Ústřední myšlenku shrnuje Veselý následovně: "Zatímco základními konstitutivními prvky moderní společnosti byl fyzický kapitál, množství lidské práce a průmysl (odtud pak pojmenování 'průmyslová' nebo 'kapitalistická' společnost), v současné době jsme svědky transformace ke společnosti, ve které se klíčovým faktorem produkce stává vědění, důsledkem čehož se následovně zásadně mění i veškeré společenské instituce" (Veselý 2004: 434).

- Odstraněno: .
- Odstraněno: Pomocí tohoto konceptu,
- Odstraněno: tohoto konceptu
- Odstraněno: «
- Odstraněno: »
- Odstraněno: «
- Odstraněno: »

Dle Druckera se výrazně proměňuje například profesní struktura a trh práce, přičemž největší zájem je o profesní tzv. *vědomostních technologů* (Veselý 2004: 438). "To jsou lidé, kteří sice do značné míry vykonávají manuální práce, vyžadující ovšem rozsáhlé teoretické znalosti, které lze získat jen formálním vzděláváním, nikoli pouhým vyučením. Příkladem

- Odstraněno:
- Odstraněno: i
- Odstraněno:

mohou být počítačové technici, zdravotní sestry, laboranti či fyzioterapeutové. Dělicí linie není již jako dříve mezi manuální a nemanuální prací či v ekonomickém sektoru, ale v úrovni kvalifikace a požadovaných kompetencí”³, tvrdí s odkazem na Druckera Veselý (2004: 439).

Porodní asistentky s bakalářským titulem, nutnou manuální zručností patřící k jejich povolání a nezbytnou schopností pracovat s nejnovějšími technologiemi jistě mezi takové vědomostní technology patří. Takový popis by se však stejně dobře hodil i na porodníky-gynekology. Ti však většinu manuální práce v procesu porodu nevykonávají.

Z výše uvedeného tak vyplývá, že povolání porodní asistence má obrovský potenciál právě díky tomu, že “typy” vědění obou modelů péče jsou pro něj přístupné.

Závěr a shrnutí:

Domnívám se podobně jako Coburn, Willis (2000: 386), že současný vzestup či revitalizace porodní asistence svědčí o slábnoucím mocenském postavení medicíny a dochází tak k oslabení teorií argumentujících pro pokračující dominanci medicíny. Tyto změny pramení jednak ze silícího vlivu hnutí alternativního porodu, které se opírá o spotřebitelské a zájmové skupiny, a působí zde i silící role trhu (Coburn, Willis 382)³.

Vznik nové profese porodní asistence a následné posílení její pozice lze však vysvětlit i konceptem společnosti vědění. Tento koncept usiluje o postihnout výrazných aspektů současné moderní společnosti. Největší význam nabývá vědění. Porodní asistence operuje nejen s “technologickým” věděním postaveným na vědě, ale i s věděním intuitivním, které vychází z tradice babictví, a které představuje potenciální konkurenci prvnímu typu vědění. Porodní asistence se tak jeví být progresivním povoláním, které má šanci díky svému “vědomostnímu potenciálu” uspět ve společnosti vědění na více rovinách.

Nejdříve je naznačeno, že problém bude analyzován optikou genderu, ale pak je tento záměr v textu opuštěn a druhá půlka se věnuje spíše „bezpohlavní“ analýze emancipace staronové profese.

První proměna –nahrazení porodních babek lékaři-muži by se zřejmě skrze gender optiku analyzovat mohla. Jak ukazuje text, dnešní spor je určité i mocenský spor mezi dvěma expertními skupinami.

³ Vliv tržních mechanismů na podobu porodnictví, konkrétně například komercializace péče poskytované v porodnicích, prokázala například Hana Hašková (2001).

Odstraněno:

Odstraněno:

Odstraněno: T

Odstraněno: ,

Odstraněno: která

Odstraněno: ,

Odstraněno: ale i

Odstraněno: a se svojí snahou disponovat nezbytnými kompetencemi

Odstraněno:

Komentář [JS28]: Na tomto místě bych odkázal na obsah odstavce, který jsem přesunul. Včlenil tam větu, kterou jsem ponechal o potenciálu rozvoje a ještě k tomu připsal něco dalšího.

Komentář [JS29]: To je právě ta část asistentek, které o proměnu statusu oboru neusilují?

Odstraněno: Práce porodní asistence má ale dvoji tvář. Existují zde dva soupeřící modely, přičemž v obou je porodní asistentka klíčovým poskytovatelem péče. V ideálně typické podobě je to jednak tzv. “medicínský model porodu” opírající se o moderní vědu a racionalitu. Ten je primárně zaměřený na objektivní redukci rizik při porodu. V něm porodní asistentka plní během porodního procesu většinu úkonů. Lékař je často přítomen až na samotný závěr porodu. Protilehlým polem je tzv. “sociální model porodu”, jak ho nazývá van Teijlingen (2005). V něm jsou výhradními poskytovateli péče porodní asistentky, důraz je kladen zejména na individualitu rodičů ženy, na intuici a emocionálnost. Alternativním vědění je zde “intuitivní vědění” (Davis-Floyd, Davis 1997: 315-349). Porodní asistentka zde funguje jako jakýsi průvodce.

Komentář [JS30]: Ad poznámka pod čarou: možná to patří na jiné místo, tam kde mluví o spotřebitelských skupinách poprvé. A také se to klidně může trochu více v poznámce pod čarou popsat.

Odstraněno: ,

Odstraněno: Dále zde

Odstraněno: Vliv tržních mechanismů na podobu porodnictví, konkrétně například komercializace péče poskytované v porodnicích, prokázala na ... [2]

Naformátováno: Písmo: 10

Naformátováno: Písmo: 10 b.

Jedna ze skupin je definovatelná pohlavím (asistentky), ale nevím jestli druhá také (lékaři) – chybí data. Myslím si, že je nejdříve nutné si vyjasnit a jasně argumentovat, do jaké míry je to buď a) skutečně ryzí konflikt mezi pohlavími, b) nebo zda je to konflikt dvou skupin z nichž jedna se snaží zvrátit mocenské podmínky na poli porodnictví a druhá je chce konzervovat a shodou okolností jsou tyto soupeřící skupiny definovatelné i pohlavím, avšak to je výsledkem jiného konfliktu a do toho dnešního již nezasahuje c) nebo je to konflikt, v němž se mísí obě roviny a skutečně jde v tomto sporu jak o gender (a hraje tedy ještě dnes aktivní roli) tak o „bezpohlavní“ soupeření dvou profesních skupin. „Cé“ bude zřejmě správně, a proto se asi obě roviny v textu prolínají. Chtělo by to ale proto obě roviny v textu explicitně zmínit a jasněji reflektovat.

Literatura:

- Benoit C., Davis-Floyd R., van Teijlingen E.R., Sandall J., Miller J.F. 2001. "Designing midwives. A comparison of educational models." Pp. 139-165. In: *Birth by design. Pregnancy, maternity care, and midwifery in North America and Europe*. Editovali Raymond De Vries, Cecilia Benoit, Edwin R. van Teijlingen a Sirpa Wrede. New York: Routledge.
- Benoit, C. 1991. *Midwives in passage. A case study of occupational change*. St. John's Newfoundland: ISER Press.
- Coburn D., Willis E. 2000. "The medical profession: knowledge, power and autonomy". Pp. 377 – 393. In: *Handbook of social studies in health and medicine*. Editovali Albrecht G., Fitzpatrick R., Scrimshaw S. London: Sage.
- Davis-Floyd R., Davis E. 1997. "Intuition as authoritative knowledge in midwifery and home birth." In: *Childbirth and authoritative knowledge. cross-cultural perspectives*. Editovaly Robbie Davis-Floyd a Carolyn Sargent. Berkeley: University of California Press. Str. 315-349.
- DeVries, Salvesen, Wieggers, Williams. 2001. What (and why) do women want? The Desires of women and the design of maternity care. In: *Birth by design*. Routledge: London. Str.243 –266.
- Doležal, A. 2001. *Od babictví k porodnictví*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
- Hartley, H. 1999. "The influence of managed care on supply of certified nurse-midwives: An evaluation of the physician dominance thesis. *Journal of Health and Social Behavior*. 40(1): 87-101.
- Hašková, H. 2001. *Názorové diferenciacie k současným změnám v českém porodnictví*. Praha: Sociologický ústav AV ČR
- Hunt S. H., Symonds A. (1995) *The Social meaning of midwifery*. London: Macmillan Press.
- Lazarus, Ellen. 1994. "What Women Want? Issues of Choice, Control, and Class in Pregnancy and Childbirth". *Medical Anthropology Quarterly* 8: 25-46.
- Miles, A. 1991. *Women, health and illness*. Buckingham: Open University Press.
- Mrzliková- Susová, I. 2005. *Zpráva o stávajícím stavu porodnické péče v České republice 2004*. Praha: Aperio.
- Rabušic, L. 2001. *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: Sociologické nakladatelství,

- Riska E., Wegar K. 1993. *Gender work and medicine: Women and the medical division of labour*. London: Sage.
- Sandall J., Bourgeault I.B., Meijer W.J., Schüecking B. 2001. "Deciding who cares. Winners and losers in the late twentieth century." Pp. 117-138. In: *Birth by design*. Pregnancy, maternity care, and midwifery in North America and Europe. Editovali Raymond De Vries, Cecilia Benoit, Edwin R. van Teijlingen a Sirpa Wrede. New York: Routledge.
- Sandall, J. 1995. "Choice, continuity and control: Changing midwifery, towards a sociological perspective". *Midwifery* 11:201-209.
- Van Teijlingen, E. 2005 A critical Analysis of the Medical Model as used in the Study of Preganancy and Childbirth. *Sociological Research Online*, 2 (10) <<http://www.socresonline.org.uk/10/teijlingen.html>>
- Veselý A. 2004. "Společnost vědění jako teoretický koncept." *Sociologický časopis* 40 (4): 433-446.
- Wertz D., Wertz R. 1989. *Lying-in. A History of Childbirth in America*. New Haven: Yale University Press
- Witz, A. 1992. *Professions and Patriarchy*. London: Routledge.

Jak podotýká Coburn a Willis (2000:383), samotnou debatu o mocenském postavení medicíny vyvolali neomarxisti Navarro (1976) a McKinlay a Arches (1985; cit. dle Coburn a Willis 2000:383). Debata se následně rozvinula mezi těmi, kteří tvrdili, že moc lékařství upadá a mezi těmi, kteří tvrdili, že pouze změnila formu nebo charakter. V této souvislosti také mnoho vědců upozorňuje, že dochází k významné industrializaci trhu. Trend směřující k masovému trhu tak v oblasti systémů zdravotní péče vyvíjí výrazný tlak a výsledné napětí se projevuje i ve změněné pozici lékařství (Ibid: 377).

Vliv tržních mechanismů na podobu porodnictví, konkrétně například komercializace péče poskytované v porodnicích, prokázala například Hana Hašková (2001).